

Annotation. The article deals the activities of the largest in Ukraine State Information Agency Ukrinform, the development of a network of foreign offices Ukrinform. The main mission of DIA Ukrinformia is substantiated, the task of which is integration into the world information space, improvement of Ukraine's image in the world and cooperation with foreign news agencies to create own video and radio services in other countries, as well as to expand networks of correspondent offices in EU, Asia and America.

Keywords: Ukrinform, correspondent offices, world information space, integration, photo information, reporters.

ВОВЧЕНКО О.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин та журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
н.с. ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М.
Доброва НАН України»
ORCID: 0000-0001-7502-5702
lena_vovchenko@ukr.net

СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ МЕДІА У США

Анотація. У статті проаналізовано історичні етапи розвитку науково-популярної журналістики у США. Охарактеризовано найзначніші американські загальнонаукові журнали. Визначено методи, за допомогою яких науково-популярні видання залучали значну кількість читачів.

Ключові слова: науково-популярні медіа, наукова журналістика, американська журналістика.

На сьогодні США є однією з країн, що виробляє великий масив наукових знань у світі, а також вважаються найбільш інформаційно впливовою державою. Тому не дивно, що саме у США науково-популярні медіа добре розвинені та мають багато прихильників серед громадян. Питання розвитку американських науково-популярних медіа в Україні мало вивчене, а серед міжнародних науковців такими дослідженнями займалися К.А. Зверева [1], П. Брокс [2], Дж. Вуд [3] й інші. Тому актуальним залишається вивчення даної теми та висвітлення її саме в україномовних медіа.

У західній цивілізації науково-популярні ЗМІ почали з'являтися у XVII-XVIII ст., коли розпочинався активний процес популяризації науки зі сторінок періодичних видань. Виникає актуальна науково-популярна журналістика, адже у XX ст. наука оголошується як пріоритет у політиці багатьох держав, частина політичної ініціативи [2, с. 56-68]. Така позиція у політиці багатьох країн з роками лише посилюється.

Американський дослідник Х.П. Петерс вважає, що популяризація знання серед населення – це наступний крок після його одержання [4, с. 14103]. Дійсно, у США чітко функціонує механізм трансферу науки в суспільство, при цьому, наукова журналістика та популяризація знань поставлені на високий рівень.

Взагалі, американська журналістика розвивалася за прикладом англійської. Перші власні журнали у США з'явилися у 1741 р., а саме, «American Magazine» і «General magazine». «General magazine» мав рубрику «Історична хроніка», де публікувалися

матеріали, що розповідали про події всесвітньої історії, наприклад, про російсько-турецьку війну, про правління та життя імператора Німеччини. У журналі «American Magazine» часто публікували статті про старовину, інтерес до якої зріс у XVIII ст. Також, журнали «New York Magazine» (1790-1798 pp.) та «The Colombian» (1786-1790 pp.) публікували матеріали, взяті з книг різних часів, про подорожі [5, с. 24]. Усі ці публікації можна вважати першоосновами науково-популярної американської журналістики, але видань, які суто популяризували науку в XVIII ст., у США майже не було.

В Америці процес концентрації та поширення наукових знань розпочався з появою наукових співтовариств, які почали формуватися вже у перших колоніях поселенців (у 1683 р.). Але постійне наукове співтовариство з'явилося у США лише у 1742 р., що об'єднувало вчених із різних галузей науки, вони листувалися з колегами інших колоніальних поселень. Пізніше, у другій половині XVIII ст., з'являються й інші, вже спеціалізовані наукові товариства. А при них виникають і друковані наукові організації. Першим таким науковим журналом був «Medical Repository», який в основному був присвячений медицині, однак у ньому публікувалися дослідження й з інших наукових галузей: географії, агрономії, історії. Також, цей журнал вважається першим американським медичним журналом [5, с. 149].

Найбільш значущим американським загальнонауковим журналом першої половини XIX ст. вважається «American Journal of Science», що видається з 1818 р. і до сьогодні. Тут починали публікуватися доступні для розуміння та корисні статті, що пояснювали багато природничих явищ, це було великим внеском у популяризацію геології та хімії в Америці. Наступним значним журналом став «American Mechanics Magazine», який почав видаватися у 1826 р., але, все ж таки, кількість наукових видань на початку XIX ст. у США зростала досить повільно. Тому виникла ситуація, що при невеликій кількості спеціалізованих журналів наукова популяризація велася зі сторінок суспільно-політичних та літературних видань.

У другій половині XIX ст. наука і техніка США вийшли на новий рівень розвитку, відомий як промисловий переворот. Наукові дослідження та технічні інновації стають пріоритетами для розвитку тоді ще повністю аграрної країни. Уряд розуміє, щоб схилити консервативних землеробів до впровадження у виробництво нової техніки й технології, необхідна пропаганда науки і науково-технічних знань [6, с. 540-541]. На цій хвилі набуває розвитку науково-популярна журналістика. З'являється газета «The Saturday Evening Post», яка не давала інтелектуального погляду на події чи складного аналізу, а була інформативно-розважальною, проте ставила за мету освічувати та повчати читача [7, с. 27-29].

На початку XIX століття в Америці почали відкриватися безкоштовні школи, що започаткувало загальну народну освіту. Таким чином, у першій половині XIX ст. освіта та наука перестали бути привілеєм лише багатіїв, а також суспільство остаточно звільнилося від впливу церкви. І це стало поштовхом до розвитку науки в усіх галузях, у 1848 р. у країні почала діяти Американська асоціація з просування науки, що також сприяло популяризації. Разом з цим, збільшилася кількість спеціалізованої наукової періодики. Однак, у другій половині XIX століття в Америці досі виходило більше релігійної періодики, ніж видань, присвячених науці. Але дослідники зазначають, що в той же час публікувалася значна кількість журналів, присвячених прикладним наукам – медичній, фармакології, інженерії, механіці, гірничій справі тощо [5, с. 79].

З 1870-х рр. у США починають з'являтися журнали, метою яких стає популяризація науки серед читачів-нефахівців доступною для них мовою. Наприклад, журнал «Scientific American», що виходить з 1845 р. і до сьогодні, публікує статті про технічні інновації, новини про патенти, наукові матеріали про природу, астрономію, хімію, медицину, фізику. На початку XX ст. «Scientific American» з видання для винахідників перетворився на справді науково-популярний журнал. «Постійною метою журналу було показати, що наука, по суті, не нудна, не складна і не зарозуміла, а по-справжньому захоплююча, зрозуміла і, безсумнівно, сповнена чарівності» [5, с. 317, 323-324].

Ще одним успішним американським науково-популярним виданням є «National Geographic», що з'явився у 1888 р. й існує досі. Журнал також узяв за мету долучити до науки та природознавства якомога більшу частину населення. І здійснити це вдалося завдяки різноманітним прийомам популяризації. Наприклад, усі передплатники видання автоматично ставали членами Національного географічного товариства, яке і видавало журнал. Також, «National Geographic» зробив ставку на візуальний контент: журнал повністю складається з якісних та барвистих фотографій та невеликих підписів до них [8]. Такий формат зрозумілий читачеві з будь-яким рівнем знань, тому й приваблює широку аудиторію.

Наприкінці XIX – початку XX ст. у США відбулося активне зростання науково-технічних працівників, а це, у свою чергу, призвело до збільшення кількості наукових видань. Так, якщо у США до 1860 р. видавалося близько 200 наукових журналів, то між 1890 і 1900 рр. їх кількість збільшилася вдвічі. Початок XX ст. характеризується незначною кількістю універсальних науково-популярних журналів та великою кількістю вузькоспеціалізованих. Більшість видань була присвячена техніці, повітроплаванню, медицині.

У США новий зліт популярності наукових журналів стався з початком космічної ери, після запуску «Супутника» СРСР. У цей період у Сполучених Штатах пріоритетним стає розвиток науки і розробка нових технологій. У країні зростає інтерес до космосу, астрономії, технологій і техніки, до науки загалом. У другій половині XX ст. з'являється безліч науково-популярних журналів, які з успіхом існують до цього дня. Наприклад, журнал «Smithsonian», що виходить з 1970 р., журнал «Discovery», що з'явився в 1980 р. У 1990-х роках американські науково-популярні медіа почали виходити на міжнародний рівень, у тому числі, й на територіях пострадянського простору.

На даний момент у науково-популярній журналістиці США можна виявити тенденцію до більш вузької спеціалізації. Так, журнали, присвячені, наприклад, виключно історичним темам, більше вивчають та деталізують дослідження. Серед них мало таких, які б висвітлювали історію загалом, набагато більше вузькоспеціалізованих журналів. Також, про тенденцію більш вузької спеціалізації американських журналів говорить і той факт, що інші науково-популярні видання, схильні до універсалізації тематики, випускають дочірні журнали, що висвітлюють уже конкретну тематичну сферу. Наприклад, «National Geographic: History» або «Scientific American Mind» і т.д. Ця тенденція свідчить про те, що ринок науково-популярної преси у США сегментований: видається не так багато журналів універсальних за тематикою при значній кількості вузькоспеціалізованих видань.

Отже, простеживши, як розвивалася популяризація науки і науково-популярна періодика у США, ми побачили, що наукова популяризація виникла приблизно у XVIII ст. у вигляді окремих невеликих просвітницьких нотаток у виданнях загального типу. Далі просвіта велася зі сторінок громадсько-літературних журналів, при наукових товариствах та академіях з'явилися спеціалізовані видання, що висвітлювали науку, згодом вони набували вузьку спеціалізацію. Зрештою, коли у суспільстві та державі виникла необхідність доносити наукову інформацію до широкої аудиторії, у другій половині XIX століття у США, так чи інакше, були сформульовані правила, принципи побудови тексту, за допомогою яких наукові факти повинні були стати зрозумілими непідготовленій аудиторії. Тобто, науково-популярні видання продовжують розвиватися, розширюватися, а також починають переходити у цифровий простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зверева Е. А. Современные американские журналы: типология и тенденции развития. *Акценты. Новое в массовой коммуникации. Альманах*. Вып. 5–6 (68–69). Воронеж, 2007. С. 25.
2. Broks P. *Understanding Popular Science*. New York :Open University Press, 2006. 183 p.
3. Wood J. Pl. *Magazines in The United States. Their Social and Economic Influence*. New York : The Ronald Press Company, 1949. 312 p.
4. Peters H. P. Gap between science and media revisited: Scientists as public communicators. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. vol. 110, suppl. 3 (August 20, 2013). Washington, 2013. pp. 14102-14109.
5. Mott Fr. L. *A History of American Magazines: 1741–1850*. Massachusetts : Harvard University Press, Cambridge, 1957. 848 p.
6. История США : в 4-х т. / глав. ред. Г.Н. Севостьянов. Москва : Издательство «Наука», 1983. Т. 1. 687 с.
7. Wolseley R. E. *Understanding magazines*. Ames : The Iowa State University Press, 1965. 451 p.
8. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки. URL : <http://evartist.narod.ru/text6/01.htm> (дата звернення 29.11.2021)

VOVCHENKO O.

FORMATION OF SCIENTIFIC AND POPULAR MEDIA IN THE USA

Abstract. The article analyzes the historical stages of development of popular science journalism in the United States. The most important American general scientific journals are described. The methods by which popular science publications have attracted a large number of readers have been identified.

Keywords: popular science media, science journalism, American journalism.